

**1000 UITDRUKKINGEN
EN GEZEGDEN DIE VAN JOU
EEN FRANSMAN MAKEN**

**VOUS
AVEZ LA
PAROLE**

**CATHERINE AMETTE
PERE ROQUÉ FERRER**

NEDERLANDSE BEWERKING: MARÍA CAMARASA

INHOUD

<i>Voorwoord</i>	7
Converseren	11
Zeggen waar het op staat (of niet)	15
Op iemands zenuwen werken	20
Gekscheren, lachen, bespotten	22
Alles in aanmerking genomen	26
Afscheid nemen	30
Uiterlijk	32
Spraakgebreken	36
Karaktertrekken	37
Talent en vaardigheid	46
Dikdoenerij	48
Vriend en vijand	51
Lust en liefde	57
Machtsverhoudingen	62
Geven en nemen	66
Uitnodigingen	69
Verbergen, liegen en bedriegen	70
Verraad	76
Kritiek en verwijten	78
Onder druk zetten	81
(Zich) ergeren, (zich) opwinden	83
Het beu zijn	87
Geweld	91
Doen zwijgen of laten praten	94
Het (niet) te bont maken	96
Verantwoordelijkheden	98
Vergeven of je verontschuldigen	100
Instelling	102
Terecht of niet	109
Levensstijl	110
Weten (of niet)	112
Up-to-date zijn	117
Twijfelen en beslissen	118

Gelijk of ongelijk hebben	122
Trots of schaamte	125
Hoeveelheid en sterkte	128
Geld	131
Bestelen	137
Werken	138
Vleierij	141
Makkelijk of moeilijk	143
Problemen	148
Bang of moedig	150
Slagen of falen	152
Geluk, lot	159
Opgeven	161
Verrassen	163
Improviseren, overleggen en plannen	165
Dagdromen	169
Komen en gaan	171
Locatie	174
Tijd	175
Rotweer	181
Starten en stoppen	182
Snel	183
(On)geduldig wachten	186
Zware tijden	189
Eten en drinken	190
Stemmingen	193
Fit of niet fit	200
Gekte	208
Slapen	211
Sterven	212
Schoon of vies	214
Belangrijk of onbelangrijk	215
Goed of slecht	219
Nutteloos of nuttig	223
Gelegen of ongelegen	225
Niet wat het lijkt	227
<i>Alfabetisch register</i>	237

VOORWOORD

Eindelijk vlot en vloeiend spreken

Ken je dat? Je wilt iets zeggen in het Frans, maar je merkt dat al die grammatica en woordjes die je hebt geleerd, niet toereikend zijn om lekker soepel en losjes te kunnen praten. Waarom klinkt jouw Frans na zo'n lange tijd toch nog steeds alsof het rechtstreeks uit een lesboek komt?

De woorden om familieleden mee aan te duiden (*père, frère, oncle, grand-mère, nièce* en *cousin*) kun je zo oplepelen, maar uitdrukkingen als 'het hoog in zijn bol hebben', 'goed met iemand kunnen opschieten' of 'in het gareel lopen' ... hoe zeg je zoiets nu in het Frans? Of een spreekwoord als 'wie een kuil graaft voor een ander, valt er zelf in'? Dit heb je allemaal nog niet paraat.

Geschied voor jou!

VOUS AVEZ LA PAROLE biedt een breed scala aan zegswijzen en uitdrukkingen waarmee je jezelf vlotter, treffender en natuurlijker kunt uitdrukken; je tilt jouw Frans naar een hoger plan!

Dit boek is speciaal gericht op Nederlandstalige gebruikers. Letterlijke vertalingen laten de ene keer verrassende overeenkomsten tussen beide talen zien, maar ook grappige verschillen, bijvoorbeeld bij *se manger le nez* (elkaar in de haren vliegen) of *vivre comme un coq en pâte* (leven als een god in Frankrijk).

Hoe steekt dit boek in elkaar?

De zegswijzen en uitdrukkingen zijn verdeeld over **60 thema's**: 'vriend en vijand', 'twijfelen en beslissen', 'stemmingen', enzovoort. Sommige uitdrukkingen zijn gemarkeerd met een asterisk (*); hierbij gaat het om vulgaire, onbetamelijke taal, waarbij je je dus even goed achter de oren moet krabben voordat je die gebruikt – niet geschikt voor iedereen!

UITDRUKKING

**avoir un caractère
de cochon**
*gemeen zijn
koppig zijn
een rotkarakter hebben*

VERTALINGEN

Ach, arme varkens! Met hoeveel slechte eigenschappen worden ze wel niet in verband gebracht: vet, vuil, lui, ... Het wekt dan ook geen verbazing dat ook in het Frans iemand met het karakter van een varken (*un caractère de cochon*) een zeer moeilijk en soms onuitstaanbaar mens is.

- Son nouvel ami est très beau, mais c'est un vrai **caractère de cochon**.

VOORBEELD

UITLEG

In de luchtige, vaak humoristisch geschreven stukjes kun je het volgende vinden:

- informatie over de herkomst van de uitdrukking(en);
- informatie over het stijlniveau (bijvoorbeeld: 'spreektaal' of 'plechtig');
- betekenisnuances;
- culturele achtergrond;
- synoniemen en voorbeelden in tekstverband.

Achter in het boek staan alle spreekwoorden, gezegden, zegswijzen en uitdrukkingen in een **alfabetische lijst**. Zo kun je ze snel vinden!

Uiteraard kun je het boek ook gewoon voor je plezier doorbladeren.

Welkom bij VOUS AVEZ LA PAROLE!

Van Dale Uitgevers

VOUS

AVEZ LA

PAROLE

DU TAC AU TAC

CONVERSEREN

de fil en aiguille

*stukje bij beetje
geleidelijk aan
van lieverlee
allengs
gaandeweg*

Deze uitdrukking geeft weer hoe je gaandeweg, terwijl je over koetjes en kalfjes babbelt, iets vertelt – op een ontspannen en ongedwongen manier.

- J'ai vu Élise la semaine dernière. Nous avons parlé de toi et, **de fil en aiguille**, elle m'a dit que tu pensais déménager et quitter la région.

discuter/parler à bâtons rompus

*over ditjes en datjes praten
van de hak op de tak springen*

Je denkt misschien dat dit negatief bedoeld is, maar nee, integendeel: Fransen vinden het heel gewoon om in een gesprek voortdurend van onderwerp te wisselen. De vorige uitdrukking (*de fil en aiguille*) ging daar ook over. *Discuter* of *parler à bâtons rompus* gebruik je echter niet wanneer een van beide gesprekspartners heel abrupt van onderwerp verandert. Daarvoor gebruik je *sauter du coq à l'âne* (zie verderop).

- Les deux amis étaient assis à une table, ils **discutaient à bâtons rompus** de leur vie, leurs amours, leurs familles, leur travail.

mettre son grain de sel

*z'n neus in andermans zaken steken
zich ergens mee/
tegenaan bemoeien
een duit in het zakje doen*

Je kunt iets met een korreltje zout nemen, maar – getuige deze uitdrukking – die zoutkorrel ook ergens in doen. Vaak wordt dit niet zo gewaardeerd.

- Tout allait très bien. Je contrôlais la situation, mais tu es venu **mettre ton grain de sel** et tu as tout gâché!

**parler de la pluie et
du beau temps**
**parler de choses
et d'autres**

*over koetjes en kalfjes praten
over ditjes en datjes praten*

Dit beschrijft een oppervlakkig gesprek zonder al te veel diepgang, bijvoorbeeld als het iemand moeite kost een bepaald onderwerp aan te snijden of als hij bepaalde onderwerpen bewust probeert te vermijden.

- Avec les collègues de mon bureau, je ne **parle** que **de la pluie et du beau temps**, car nos intérêts, nos loisirs et notre vision du monde divergent trop pour pouvoir engager une vraie conversation.
- Je n'avais pas vu Maxime depuis plus d'un an. Nous nous sommes retrouvés hier pour boire un café. On a discuté de nos vies, on a **parlé de choses et d'autres**. C'était vraiment agréable.

passer du coq à l'âne
sauter du coq à l'âne
faire un coq-à-l'âne

*een (onverwachtse)
gedachtesprong maken
van de hak op de tak springen*

Dit gebruik je wanneer iemand midden in een gesprek opeens, zonder duidelijke reden, van onderwerp verandert. Meestal is er ook geen verband met het voorgaande.

- Parler avec Gérard est une expérience déconcertante. Au beau milieu d'une conversation sur la grève de la semaine dernière, il se met à chanter les louanges de son coiffeur, puis, tout à coup, te raconte en détail les progrès de son fils à l'école. Il n'arrête pas de **passer du coq à l'âne**.

qu'est-ce que tu en dis ?*wat zeg/vind je ervan?***qu'est-ce que vous en dites ?***wat zegt/vindt u ervan?*

Zo vraag je naar iemands mening.

- J'ai pensé qu'on pourrait repeindre le salon et mettre un peu de couleur, du jaune or par exemple, **qu'est-ce que tu en dis ?**

répondre/riposter du tac au tac*lik op stuk geven
gelijk een weerwoord hebben
ad rem/gevat antwoorden*

Betekent al met al dat een verwijt wordt beantwoord met een verwijt, een beschuldiging met een beschuldiging, een brutaliteit met een brutaliteit, een scheldpartij met een scheldpartij en ga zo maar door. In deze uitdrukking wordt met *tac* de klank nagebootst van een flinke klap. En op die (verbale) klap reageert een ander eveneens met een (verbale) klap. Er is dus sprake van een serieus meningsverschil!

- Les deux candidats se sont affrontés lors du débat télévisé. Et lorsque l'un a lancé le débat sur le projet de réforme des impôts, l'autre lui a **répondu du tac au tac** en lui demandant combien il en avait payé cette année.

revenons à nos moutons*ter zake!
even terug naar het onderwerp
laten we niet verder afdwalen*

Deze uitdrukking verwijst naar de *Farce de Maître Pathelin*, een klucht uit de tweede helft van de 15e eeuw. In dat toneelstuk werden voor de rechtbank twee zaken over diefstal door elkaar gehaald: één van lakens en één van schapen, waarop de rechter zei: *revenons à nos moutons*.

- ■ Il faut que je te dise ce qui est arrivé aujourd'hui. Le patron m'a fait venir dans son bureau pour savoir si je voulais partir travailler à Lyon. En fait, il avait demandé à Nicole avant et...
 - Tiens, au fait, tu sais que Nicole est enceinte ?
 - Non, c'est pas vrai ! Je ne savais pas. C'est super.

- Oui, depuis le temps qu'elle voulait un enfant.
- Oui, c'est sûr... Mais, **revenons à nos moutons!** Donc, le patron m'a demandé si je voulais aller travailler à Lyon.

**vous avez la parole
à vous la parole
à vous**

*het woord is aan u
aan u (het woord)*

Het is niet altijd direct duidelijk wanneer je 'woord' vertaalt met *mot*, en wanneer met *parole*. Beide begrippen hebben ook nog andere betekenissen. Zo kan *mot* ook slaan op een hele zin en wordt *paroles* gebruikt voor een songtekst.

- ▪ Mesdames, messieurs, nous sommes heureux de vous accueillir à cette conférence sur le développement durable. Nous avons l'immense honneur de recevoir M. Drakan pour nous parler de l'avenir de notre planète. Nous allons l'écouter. M. Drakan, **vous avez la parole...**
 - Merci. Bonjour, mesdames et messieurs, je suis heureux d'être avec vous ce soir...

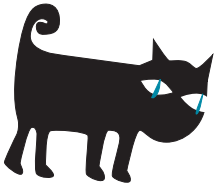
DES VÉRITÉS DE LA PALICE

ZEGGEN

WAAR HET OP STAAT (OF NIET)

appeler un chat un chat

het beestje/het kind
bij zijn naam noemen
er geen doekjes om winden

Je kunt ook gewoon zeggen: *appeler les choses par leur nom.*

- Pourquoi essayer de nous faire croire que la mauvaise situation de notre banque est due uniquement à l'incompétence de ses dirigeants ? Il y a eu escroquerie : il ne faut pas avoir peur d'**appeler un chat un chat**.
- S'il te plaît, Romain, ne dis pas que ton frère est spécial. Il faut **appeler un chat un chat** et ton frère est carrément idiot. Voilà, c'est dit.

débiter/dire des vérités de La Palice

débiter/dire des lapalissades
een open deur intrappen

Jacques de La Palice (of de La Palisse) was een Franse edelman, die in 1525 omkwam bij de Slag bij Pavia tussen koning Frans I van Frankrijk en keizer Karel V. Naar verluidt stond op zijn grafsteen: *Ci-gît Monsieur de La Palice. S'il n'était mort, il ferait encore envie* ('Hier rust Monsieur de La Palice. Als hij niet gestorven was, dan zou hij nog steeds begeerenswaardig zijn'). Omdat de letters *s* en *f* er destijds vrijwel hetzelfde uitzagen, lezen sommigen: ... *il serait encore en vie* ('... dan was hij nog in leven'). Bernard de la Monnoye schreef naar aanleiding van deze anekdote eind 17e eeuw een dolkomisch lied, waarin hij tal van

platitudes aaneenreeg. Gebruikt zonder werkwoord vertaal je zowel *vérités de La Palice* als *lapalissades* met ‘een waarheid als een koe’.

- Un quidam de mon escalier que je connais à peine m’a coincé au bistrot du coin et a commencé à me **débiter** un pêle-mêle de bêtises et de **lapalissades** auquel je n’ai répondu que par des monosyllabes, mais il a tenu bon pendant quarante minutes. Bon sang, quelle épreuve !

découvrir le pot aux roses

*ergens achter komen
iets op het spoor komen*

- L’argent des donations allait grossir le compte des organisateurs jusqu’à ce qu’un employé **découvre le pot aux roses**, que la presse s’en mêle et que le parquet intervienne pour voir ce qu’il en était.

entrer dans le vif du sujet

*tot de kern van de zaak komen
het essentiële punt aanroeren
op de kern van de zaak ingaan*

In het Nederlands is het equivalent van het Franse woord *vif* (levendig) een bijvoeglijk naamwoord dat je ook zelfstandig kunt gebruiken (‘het levendige’). In het Frans is *le vif* een echt zelfstandig naamwoord, met meerdere betekenissen waaronder ‘essentieel punt’ en ‘kern(punt)’.

- Après avoir fait les présentations des participants à la réunion et après avoir lu l’ordre du jour, le directeur **est entré dans le vif du sujet**.

faire une réponse de Normand

*geen ja en geen nee zeggen
een dubbelzinnig/
nietszeggend/ontwijkend
antwoord geven*

- ■ Alors, tu sais si Robert vient avec nous à Paris ?
 - Non, je ne sais pas.
 - Tu ne lui as pas demandé ?
 - Si, mais il n’est pas sûr. Il m’a **fait une réponse de Normand**.

mi-figue, mi-raisin

*vlees noch vis
halfhartig
zoetzuur*

Deze uitdrukking kun je in vrijwel elke context gebruiken. Je geeft ermee aan dat iemand lijdt aan besluiteloosheid. Hij of zij kan gewoonweg niet kiezen tussen twee opties.

- Je suis allé voir Alain de la part de sa fille pour savoir s'il lui en voulait encore d'être partie de la maison. On a bavardé deux heures mais il avait tout le temps l'air **mi-figue, mi-raisin**, ce qui fait que finalement je suis parti sans savoir à quoi m'en tenir.

ne pas avoir la langue dans sa poche

*niet op zijn mondje gevallen zijn
het hart op de tong hebben*

- **Isa n'a pas la langue dans sa poche.** Elle dit toujours ce qu'elle pense, même au directeur !

ne pas mâcher ses mots

*er geen doekjes om winden
iets recht voor z'n raap zeggen
geen blad voor de mond nemen*

Letterlijk betekent dit: 'niet op zijn woorden kauwen'. Je gebruikt deze uitdrukking wanneer iemand eerlijkheid tot het uiterste doorvoert en altijd hardop zegt wat hij denkt. In het Frans bestaat ook de uitdrukking *se mordre la langue*, met twee verschillende betekenissen: 'nog net binnenhouden wat je wilde zeggen' en 'je tong wel kunnen afbijten'. In het eerste geval ben je gelukkiger dan in het tweede, waarin je er iets uit flapte waarvan je nu spijt hebt.

- Il y a des gens dans le village qui n'aiment pas beaucoup mon père. Il **ne mâche pas ses mots** et dit ce qu'il a à dire. Ça ne plaît pas à tout le monde !

ne pas y aller par quatre chemins

*recht op je doel afgaan
er geen doekjes om winden
met de deur in huis vallen*

Net als in het Nederlands kan in het Frans hetzelfde idee zowel worden uitgedrukt met een ontkennde zin als met een bevestigende zin. Zo'n bevestigende tegenhanger is het tweede voorbeeld: *en venir au fait* (ter zake komen), dat het tegenovergestelde is van *tourner autour du pot* (zie de pagina hiernaast).

- Que penses-tu de ma dernière exposition ? Sois sincère et si tu n'as pas aimé, **n'y va pas par quatre chemins**, je suis prêt à l'entendre sans me fâcher le moins du monde.
- Oui, j'ai compris que tu es troublé par ce qui vient de t'arriver. Tu me l'as dit de toutes les façons possibles, mais je te prie d'en **venir au fait**: qu'est-ce qui t'est arrivé, au juste ?

prendre/mettre des gants avec qn

*iemand met fluwelen
handschoenen aanpakken
iemand voorzichtig benaderen*

Dit wordt ook vaak gebruikt in de ontkennde vorm (*ne pas mettre de gants ...*). Het betekent dan: niet al te zachtzinnig of tactvol met een ander omgaan. Oftewel: geen blad voor de mond nemen.

prendre/mettre des gants pour dire qc à qn

iemand iets heel voorzichtig zeggen

- Il faut toujours **prendre des gants avec elle**. Elle est tellement susceptible qu'elle prend tout mal.

remettre les pendules à l'heure

*de zaken rechtzetten
orde op zaken stellen
de zaken/feiten op een rijtje zetten
de balans opmaken
de stand van zaken doornemen*

- Contrairement à ses collègues, Robert **ne met pas de gants pour dire** ce qu'il a à dire à ses collaborateurs sur leur travail.
- Depuis quelques jours, les employés font mal leur travail, ils arrivent en retard, restent trop longtemps à la machine à café. On dirait qu'ils se laissent aller. Le directeur les a convoqués pour **remettre les pendules à l'heure** et leur rappeler qu'on ne travaille pas comme ça dans cette équipe.

tourner autour du pot

*om de hete brij heen draaien
ergens omheen draaien*

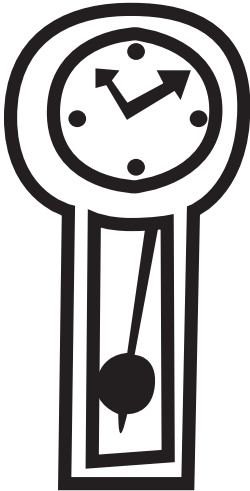
Deze uitdrukking stamt uit de 15e eeuw en beschrijft hoe iemand eerst een tijdje rond de kookpot (*pot*) hangt, om op het juiste moment zijn kans te grijpen en het eten eruit te plukken. In de 19e eeuw kreeg de uitdrukking zijn huidige betekenis: in plaats van direct ter zake te komen, met allerlei vaagtaal om de zaak heen draaien.

- Arrête de **tourner autour du pot** et dis-moi pourquoi tu es venu. Pas pour mes beaux yeux, je suppose. Tu as des problèmes ?

vider son sac

*je hart uitstorten
alles vertellen wat je op
het hart/je lever hebt*

- Je viens d'avoir l'engueulade du siècle avec ma femme. Si tu avais entendu tout ce qu'elle m'a dit ! Elle **a** vraiment **vidé son sac** ! Enfin, pour être tout à fait sincère, faut dire que moi aussi. Comment va-t-on pouvoir se regarder en face après ça ? Aucune idée.
- Je voyais bien que quelque chose n'allait pas depuis quelques semaines, mais Lucie ne voulait pas en parler. Hier, elle **a** finalement **vidé son sac** : elle m'en voulait de ne pas l'avoir présentée à mes parents lorsqu'ils sont venus à Paris.

ÇA ME GONFLE!

OP IEMANDS ZENUWEN WERKEN

casser les pieds à qn
iemand vervelen
iemand lastigvallen
iemand aan zijn kop zeuren

Uitdrukking die je ook weleens in een stevigere variant hoort. Dan gaat het niet meer om de *pieds (voeten)*, maar om andere lichaamsdelen, die ook altijd in paren voorkomen en die je alleen vindt bij het mannelijk geslacht.

- Il m'a dérangé toute la journée pour des détails : au lieu de **me casser les pieds**, il aurait mieux fait de m'aider !

gonfler qn
de strot uit komen
op iemands zenuwen werken
iemand irriteren
tot hier hebben zitten

Dit is afgeleid van *gonfler les couilles à qn*, dat je enkele tientallen jaren terug hoorde. Eerst werd het zelfstandig naamwoord *couilles* (kloten, ballen) vervangen door het persoonlijk voornaamwoord *les*; *tu me gonfles les couilles* werd toen *tu me les gonfles*. Vervolgens verdween ook dat helemaal. Deze uitdrukking is, zoals uit de oorspronkelijke variant wel blijkt, echt spreektaal. Iets formelere varianten met in essentie dezelfde betekenis zijn *ennuyer qn* en *agacer qn*; een vulgairdere versie: *emmerder qn*.

- Aline commence à **me gonfler** avec ses manies de tout ranger... Je ne retrouve plus rien, moi !